

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" – ההרצאות של הרב יוסף צ. בן-פורת

www.emuna.info

שיחתו השבועית של

ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

ארבעת לשונות הגאולה ומשמעותן

פרשת וארא תשע"ג

מצבו של ישראל קשה עד מאוד הוא צריך לגאולתו ארבעה שלבים

בפרשת וארא נאמר: "וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֶאֱקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו, ה) - אפילו לדבר אינם יכולים. **נאקה** זה קול כבוש, עצור, חסר מילים, אינם יכולים אפילו לדבר. ובספר זוה"ק נאמר, שגם הקול היה בגלות, הקול היה מדוכא, לא היה לה כוח להשמיע את קולם! אבל הקב"ה שמע את רחשי לב העם, ואז התעוררו רחמיו על ישראל: "וְנֶאֱזָכַר אֶת בְּרִיתִי" (שמות ו, ה). אומר רש"י - "אותו הברית. כי בברית בין הבתרים אמרתי לו וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי". אותה ברית שהקב"ה נשבע והבטיח לאבי האומה - לאברהם, הוא זוכר ובזכותה תבוא הגאולה. וכאן באה הבשורה: "לָכֵן אֶמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי הוֹי"ה" (שם ו, ו). רש"י: "אמור לבני ישראל אני ה' - הנאמן בהבטחתי". הבטחה שהבטחתי תקויים, אומר הבו"ת ובאופן זה:

א. **"וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם"** (שמות ו, ו).

ב. **"וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתֵם"** (שמות ו, ו).

ג. **"וְנִגְאֵלְתִי אֶתְכֶם בְּזֶרַע נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים"** (שמות ו, ו).

ד. **"ולקחתי אתכם לי לעם וְהִיְתִי לְכֶם לֹא-לְהִים וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם"** (שמות ו, ז).

קיום ההבטחה יתממש רק לאחר שיובאו אל הארץ המובטחת לאבות.

ה. **"וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מִוִּרְשָׁה אֲנִי ה'"** (שמות ו, ח).

ונשתדל להבין הדברים ומשמעותם, עד כמה שידינו מגעת.

במדרש (שמ"ר ו, ד) ובתלמוד ירושלמי (פסחים פ"י ה"א) עמדו על כך שיש כאן ארבע לשונות גאולה: "ארבעה כוסות - כנגד ארבע לשונות של גאולה שיש בפרשת וארא, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי". לקיים מה שנאמר (תהלים קטז, יג) "כֹּס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשֶׁם ה' אֶקְרָא".

נתבונן במאמר זה וננסה להבין, למה נאמרו ארבעה ביטויי גאולה שונים? ולמה חייבו חז"ל על כל ביטוי בפני עצמו, כוס של יין? מה נשתנו לשונות אלו שיש בהן מסר כל כך נכבד, שיש בו כדי לחייב כוס על כל אחת ואחת מהן?!

מה פשר הכוס החמישית – "כוס של אליהו"?

שאלה נוספת ביטוי הגאולה החמישי **"וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב"** (שם ו, ח). למה כנגד הלשון הזאת לא קבעו חכמים כוס חמישית?

ברמב"ם (חמץ ומצה פ"ח ה"י) כתוב: **"יֵשׁ לוֹ לְמִזוּג כֹּס חֲמִישִׁי וְלוֹמַר עֲלֵיו הַלֵּל הַגָּדוֹל וְהוּא מֵהוֹדוֹ לֵה' כִּי טוֹב עַד עַל נְהוּרֹת בְּבֵל וְכֹס זֶה אֵינוֹ חוֹבָה כְּמוֹ אַרְבַּעַת כֹּסוֹת"**. אומר הרמב"ם, שיש למזוג כוס נוספת, חמישית, אבל בתנאי שעל אותה כוס יקרא את ההלל הגדול. ותמוה – או שצריך לעשות זאת או שלא צריך. האם זה נתון לבחירה? ומה שייכותה להלל הגדול?

התוספות אכן מתלבטים באותה שאלה (פסחים ק"ז, ב – ד"ה רביע) רבי יום טוב עלם כתב בסידור: אם רוצה לשתות עוד יין, שיאמר בחמישי ההלל הגדול. ותוספות מתלבטים למה?

ובטור (או"ח תפ"א) הביא את דברי רב האי גאון, שלעניין כוס חמישי יכול לומר עליו את ההלל. הרמ"א בשולחן ערוך (או"ח תפ"א, א) כתב: "מי שהוא איסטניס או תאב הרבה לשתות **יכול לשתות כוס חמישי** ויאמר עליו ההלל".

צעד הרמ"א בעקבות הרמב"ם. אנו רואים הלכה שצריכה הסבר – יש כוס חמישית אבל היא לא מחוייבת, אלא אם כן – מצמידים לה את ההלל הגדול.

אם כן, מה פשרה של אותה כוס?

למעשה, אנחנו נוהגים למזוג כוס חמישי וקוראים לה 'כוס של אליהו הנביא', וכשמוזגים אותה אומרים "שפוך חמתך" ופותחים את הדלת כמו שכתב, השו"ע והרמ"א.

כדי לזכור שזה ליל שימורים, לילה שמסוגל לגאולה, ובזכות אמונה זו יבוא המשיח. ואנו מאמינים – כמו שגאלנו מן הגלות הראשונה ושפך חמתו על העם ששיעבד אותנו, כך במהרה בימינו ישפוך חמתו גם על אותם גויים שרדו ורודים בנו, ויגאלנו אחרית כראשית!

שני משלים על המאמץ הקשה שבגאולת ישראל

מושכל ראשון, הידוע לכל אחד הוא, שאין בתורה משפט כפול, לא מילה החוזרת על עצמה ואפילו לא אות מיותרת אחת. אם כן כשאנו מתבוננים בפסוק: "לִכֶּן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם" (שמות ו, ו), אנו משתאים למה עוד ביטוי גאולה ועוד ביטוי? מה פשר הדבר? משמע: גאולות שונות הן. גאולה אחר גאולה, צעד אחר צעד. וככל שנעמיק, ועמוקה התורה מיני ים, נשכיל גאולה מה היא. ונצליח להבין, ולוא במעט, מהן המתנות היקרות והנפלאות שנתן בו"ע לכלל ישראל! מה הוא ומי הוא כלל ישראל. אל מה ייעדו הבורא ית' ולצורך מה גאלו מעמק הבכא, משעבוד ועבדות מצרים אל גאולת נצח.

על הפסוק: "וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֶל־לֵהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְחָת" (שמות לב, טז). דרשו חז"ל (כלה, פ"ח) "אל תקרי חרות אלא חירות", שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. במדרש (שמ"ר מא, ז) כתוב כך: "מהו חרות ר' יהודה ור' ירמיה ורבנן ר' יהודה אומר אל תקרי חרות אלא חירות מן גליות ר' נחמיה אומר חירות ממלאך המות ורבותינו אומרים חירות מן היסורין".

דברי אלוקים שנחרתו על לוחות האבן יכולים באותה מידה, להיחרת גם בליבם של ישראל וליצור בהם מהות מיוחדת – שתיתן להם טעם אחר בחיים, תעניק להם זהות מיוחדת שאין לשום עם ולשון, שתעצב אותם כאנשים בני חורין במובנה האמיתי של המילה, דבר שאין לשום עם ולשון. ולא רק כפי שרגילים לחשוב שהשוני בין ישראל לעמים הוא שיש להם מצוות אחרות מהם.

נאמר כאן, שהלוחות – נתנו לכלל ישראל במעמד הר סיני **חירות** שלא היתה לו עד אז. ואם נניח שזו חירות הגוף, הרי שכבר יצאו ממצרים חמישים יום קודם למתן תורה? אלא מוכח שמדובר כאן על **חירות פנימית של הנפש**.

במדרש (ק"ר י, יא) דרשו על הפסוק: "וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרָזִל מִמִּצְרָיִם" (דברים ד, ב), כשם שהזהבי פושט ידו ונוטל הזהב מן הכור, כן הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים. כשם שהצורף מתאמץ להוציא זהב רותח כדי לייצר ממנו

תכשיטים. 'ויוציא אתכם מכור הברזל' – כך התאמץ, כביכול, הקב"ה להוציא את ישראל ממקום היתוך, בערה וחום אדיר! זה משל אחד.

והמשל השני - הקב"ה הוציא את ישראל: "גוי מקרב גוי" (דברים ד, לד). פשוטו – האומה הישראלית מתוך האומה המצרית. המשיכו חז"ל במשלים: כשם שהעובר נתון במעיה של בהמה והרועה נותן ידו ושומטו, כך – 'גוי מקרב גוי'. קרב מלשון מעיים, קרביים. הקב"ה הוציא את עוברו-שלו - "בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ד, כב), מקרבי הבהמה, מקרביה של האומה המצרית.

שני משלים אלה, שונים מאוד זה מזה. אנו תוהים לא רק מה פשרם של המשלים, אלא מה צורך בהם, מה לא ברור בפסוק המצריך משל כדי לפרשו? מה מוסיף המשל בהבנת מהות יציאת מצרים?

המהר"ל (גבורות ה' פ"ג) האריך לבאר שני משלים אלה. עם ישראל ירד למצריים כגוי עצמאי. בני יעקב היו מכובדים, מרוממים, ממלכת כהנים. יעקב נשיא אלוקים, המצרים אף רצו לעשותו "אלוהים". פרעה הציע להושיבם במיטב הארץ ולתת להם את התפקידים הנכבדים ביותר. אבל כעבור כשבעים שנה: "וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אָחָיו וְכָל הַדֹּר הַהוּא" (שמות א, ה), ואז התחילה התדרדרות רוחנית שגרמה לקריסה מוחלטת. תוך זמן קצר ביותר נפלו והתבוללו כמעט, כמעט לגמרי. חיו חיים של עבדות קשה בחומר ובלבנים. שקעו אל תוך התבוללות רוחנית קשה, הפסיקו למול את עצמם ואף עבודה זרה התחילו לעבוד. כמו שאמרו קדמונים: הם נפלו אל תוך עומק מ"ט שערי טומאה. כבודם הפך למרמס, גופם למשיסה, שחטו את ילדיהם עד שאפילו השליכו אל היאור את כל הבן הילוד. בכל המובנים הלכו בני ישראל ונשחקו משנה לשנה בצורה קשה ואיומה.

וכשבא הגואל, משה רבינו ע"ה, הוא מתחיל לעורר אותם, להעיר אותם!

"והוצאתי" – השלב הראשון – יצירת רצון להתנתק ולצאת ממצרים

פרעה היה חכם גדול ותפס שהעניין, מתחיל להיות מסוכן. הם יברחו, אולי אפילו יבריחו אותו מן הארץ! הוא תפס אפוא, מהי נקודה התורפה: עד עכשיו עבדו קשה, חיו כמו הגויים, האמינו באלילים, **ופתאום מתחילים להתעניין ברוחניות!** בא רב לא מוכר ומתסיס אותם, מעורר אותם – היה לא תהיה! לא ניתן להם לשמוע דרשות, לא דברי תורה, לא נאפשר להם שום קשר עם רבנים! "תכבד העבודה" על האנשים ו"אל ישעו בדברי שקר". איך נמנע מהם להיגאל? נתק אותם מהרבנים, נתק אותם ממשה רבינו, והכל יחזור אל מה שהיה.

גם היום שורר מצב דומה. לא נותנים לרבנים להיכנס לבתי ספר ממלכתיים, למחנות צבא, כדי להשמיע דבר ה'. היום מנמקים זאת כמו שנימק פרעה: "וְאֵל

יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שְׁקֵר! (שמות ה, ט). פוחדים שהנוער יחזור 'אל השורשים' לאמונה ולשמירת המצוות.

הקב"ה אומר למשה, כשהוא שולח אותו לגאול את ישראל "כִּי אֶרְאֶה אֶת אֶתְּי אֶת עֲנֵי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקֹתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעֵתִי אֶת מִכְאֲבֵיו" (ג, ז). שהוא מרגיש שהכאב של בני הגיע עד לשד עצמותיהם. "ידעתי את מכאוביו". הם כולם מיוסרים, פצע חבורה ומכה טרייה בגוף ובנפש.

צריכה להתבצע גאולה, אבל מאוד קשה להוציאה אל הפועל. הם במצב ירוד, רמוס! אפילו את הרצון להיגאל אין להם. הם איבדו את הרצון להיות עצמאים, בני חורין. מה המשל החריף ביותר שאפשר לתת למצב כזה? כור שבו אש יוקדת המגיעה עד 3,000-4,000 מעלות, שאפילו המתכת החזקה ביותר – הברזל – הופכת לנוזל. כך היה כלל ישראל – בתוך כור ברזל! נשרפת לו הנשמה, נשרף לו הגוף, דבר לא נשאר. משם הבורא ית' צריך להוציא אותו.

המשל מבטא את הקושי הגדול, שהיה לבו"ע, כביכול, בגאולת ישראל!

"והצלתי" – השלב השני – להכיר בכך שכל התרבות המצרית אינה, אלא "בהמה"

המרוחק ביותר, בעולם החי, מהאדם שהוא צלם אלוקים, זו הבהמה. החיות והעופות יש בכל אחת מהן מן היצירות, זו בונה קן, זאת מטפסת על עצים, האחרת בונה את ביתה במעמקי האדמה, אפילו הנמלה הקטנה בונה תילים מדהימים, הציפור מנווטת את דרכה, בשמי רום באופן גאוני עד להדהים, במסלולים שאורכם אף עשרות אלפי קילומטרים וכיוצ"ב. לכל אחת חוכמה מסוימת שהבורא ית' נתן בה. אבל בהמה באה לסמל 'בשר-מהלך' אוכלת עשב – הבשר מתרבה, וכן החלב. אבל הבהמה נמצאת ברמת אינטליגנציה נמוכה ביותר, לכן שמה בנוי מן האותיות בה-מה, הווי אומר, שאין בה מאומה. זאת מפני, שהיא יודעת רק לאכול עשב שנעשה בגופה לבשר. אין בה דבר מן היצירות!

איפה היה כלל ישראל מבחינה רוחנית בשעה שנשלח משה לגואלם? אותם בנים של נביאים ונכדים של אברהם יצחק ויעקב? ירדו עד להתבהמות מוחלטת כמו המצרים, ולכן נמשלו לעובר במעי בהמה, **התבהמו לגמרי כמו המצרים**, כמו שחי כל גוי עלי אדמות "אֲכֹל וְשָׁתוּ כִּי מָחָר נָמוּת" (ישעיה כב, ג). בארה"ב נותנים משכורת בכל סוף-שבוע, ואז אחוזים גבוהים מהאוכלוסייה הולכים, משתכרים ומתהוללים. ויש מהם שבאופן קבוע מבזבזים את כל משכורתם על אותה הוללות, שבסופה הם חוזרים לביתם ללא פרוטה והבית נמצא בעוני ובמצוקה. אבל אצל ישראל אין מושג 'סוף שבוע'! יש "שבת קודש", שהיא מקור הברכה, בה הישראלי מתעדן ברוחניות והיא גם תחילה וראש של כל ימות השבוע.

הגוי הפשוט לא יכול כל השבוע להתנהג כמו בהמה, מפני שלה נתן הבורא אוכל מים ומנוחה בחינם. הוא חייב לעבוד כדי שיהיה לו כסף. אז כל השבוע הוא עובד קשה, אבל לפחות את 'סוף השבוע' **יחיה כמו בהמה... זו התכלית!** כמה שהוא מתבהם יותר, הוא צובר יותר חוויות, ויותר נהנה.

כלל ישראל היה כעובר במעי בהמה – מאותו סולם גבוה שיעקב ראה שראשו מגיע השמימה, השליך לארץ תפארת. הגיע למעמקים, לשאול תחתית. לא רצו אפילו להיגאל. "וחמושים עלו בני ישראל" – גם לאחר עשרת המכות מעטים, רק חמישית מהעם, בלבד התחילו לקוות לגאולה ורצו לצאת. וכולם המשיכו לזכור "אֵת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם" (במדבר יא, ה) ויעויין ברש"י מה שפירש שם. הקב"ה צריך אפוא להציל את עם ישראל מהשעבוד הרוחני שבו היו מצויים, לפני שיפלו אל שער הטומאה החמישים, שממנו אי אפשר להתרומם חזרה. זאת הסיבה שהקב"ה ממהר לגואלם לפני הזמן, לא לאחר ארבע מאות שנה אלא אחר מאתיים ועשר שנים. קצת יותר ממחצית הזמן – כי המצב הפך להיות מסוכן ונדרשה הצלה מיידית.

אנו שותים ארבע כוסות – ארבע גאולות נגאלו.

'לכן אמור לבני ישראל אני ה'. והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצריים' – זאת גאולת הגוף. ו'הצלתי אתכם מעבודתם' – גאולת הנפש. קודם כל – והצלתי. להוציא אותם מן העבדות הנוראה שלא נותנת להם לנשום! לא ללמוד, לא לשמוע דבר ה', כלום!

השלב השני – לחלצם משפלות הנפש, מרגש הנחיתות אותו חשו ישראל במצריים כשהם מסתכלים על המצרים: עם חכם ונבון, פרופסורים, דוקטורים, יש להם עבודה זרה, יש להם מדע, רפואה, ציוויליזציה, תרבות מצריים, איכות חיים... ומי אנחנו בכלל? הם היודעים, הם המבינים... זה שוב מזכיר לנו את המצב הקיים במדינה כיום. יש אליטה מסוימת של אנשי אקדמיה, תקשורת וכיוצ"ב. **הם ורק הם**, המתנשאים וחושבים שרק הם חכמים, הם יודעים, הם מבינים, יש מתחתיהם עם פרימיטיבי שלא מבין דבר. הם מסתכלים על הציבור החרדי ובייחוד על בני התורה שבהם, כקבוצה פרימיטיבית ומפגרת שבסמכותם ומחובתם לאלפם דעת ותבונה, **מפני שהם החליטו לקרוא לעצמם 'הציבור הנאור'**.

לכן כתבו אנשים מסוימים מבין שופטי בית המשפט העליון, שגם אם רוב העם יחליט החלטה מסוימת, ואפילו אם 'הכנסת' שנבחרת על פי כללי הדמוקרטיה תחוקק חוק מסוים, בסמכותם של אותם אנשים 'נאורים' לבטל כל זאת. מפני, שרק כמה אנשים בודדים היושבים בבית המשפט העליון, יודעים מה 'האדם הנאור' צריך מה 'הנאורות' דורשת ומה החברה המודרנית צריכה. תפקידם – להנהיג את הדור.

רוב העם מוריד את הראש בהכנעה גדולה, כשם שבהמה כופפת את ראשה בפני אדוניה, 'ומלכותם ברצון קבלו עליהם'. עבדי עבדים, בדיוק כמו במצריים. וצריך להוציא אותם מאותה כניעה בהמית, מאותה התבטלות של אנשים חכמים ונבונים, של זרע אברהם יצחק ויעקב – אל תרבות מצריים. אל האדם אשר בשר ודם הוא, כי במה נחשב הוא. כלום! גוי! או יהודים שלמדו מגוי, או ישראלים שמתבטלים, מתביישים ממה שהגויים אומרים, ממה שהגויים כותבים, ממה שהגויים מחוקקים!

למה זה נלך סחור סחור? תפתחו פסקי דין של הגורם הבכיר ביותר במערכת, הבג"ץ, בכל בעיה משפטית כותבים פסק דין ארוך ומסתמכים על עשרות תקדימים וספרי חוק במדינות העולם השונות – קנדה, ארה"ב, אנגליה, ואפילו טורקיה. אבל "משפטים [משפטי ה'] בל ידעום". לא יזכירו ולא יסתמכו על שום חוק מחוקי תורת ישראל. כי רגש נחיתות אופף אותם, כי חכמת הגוי יקרה בעיניהם. למרות, שאם שואלים את אותם גויים חכמים, מה דעתם על חוקי התנ"ך? הרי שהם מרכינים ראשם בפני תורת אלוקים חיים. אותם גויים מהווים את הסמכות של היהודים כאן. זו קומדיה, ואולי דווקא טרגדיה. עבדות בתוך חירות! חירות לכאורה, חירות עם דגל. חירות עם צבא, חירות עם משרד החוץ. **אבל עבדות בלב, עבדות במוח, בנשמה.** 'עובר במעי בהמה'.

והקב"ה מבטיח למשה: אני אוציא אותם! הבטחתי זאת לאברהם יצחק ויעקב ואני אקיים הבטחתי!
גלות מצריים כוללת שני שלבים – לשעה ולדורות. הראשונה, העיקרית – חירות הנפש. השניה – חירות הגוף. רפואת הנפש ורפואת הגוף.

"וגאלתי" – השלב השלישי – שחרור האדם מהיצה"ר השוכן בקרבו

אבל עדיין יש שעבוד על האדם. מהו השעבוד? 'הטבע!' היצרים, החיים. העולם כולו נשלט ע"י 'הטבע', כשהחתול רואה עכבר, אינו יכול להתאפק מלצודו, האינסטינקט דוחף אותו. וכך לגבי כל יצורי תבל. גם האדם נברא עם יצר חזק מאוד, והאדם נשלט ע"י הטבע. באותה מערכת מורכבת של גוף ונפש, למדונו חז"ל (סוכה נב, ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו" (עי' מס"י פ"ה). היצה"ר מכרסם אותו, רודה בו, משפיל אותו – כי הוא חזק ממנו. עבדות אדם אל עצמו, אל תאוותיו. עבדותו וכניעתו של השכל הגדול ושל המח הנפלא – איבר שעל אף המחקר המרובה לא הובן כהלכה – ללשון ולרגליים לידיים ולעיניים ולכל רמ"ח האיברים, היא אסונו הגדול ביותר של האדם. נוצר מצב שבו המוח כפוף ליצרים, והוא צריך לתת להם את התוכנה, ואת הייעוץ, את הדרך הקצרה והמהירה ביותר להשיג את

מה שהם רוצים. וכי זו אינה עבדות? מי שולט במי? האם המוח, השכל הישר, האמת הצרופה, הלוגיקה - בגוף, או שמא הגוף שולט במוח?

לכולנו האמת ברורה וידועה, והיא גם ידועה לכל פרסומאי. כשפרסומאי רוצה לפרסם מקרר, שטיח, כיסא או שולחן, אתם יודעים יפה מאוד איך הוא עושה זאת! איזו תמונה הוא מציג במודעה בכדי למשוך את עין הקורא לעבר פרסומתו. האם באותה תמונה הוא פונה אל השכל, או אל היצרים האפלים ביותר? כדי שאדם בכלל יעיף מבט אל המוצר אותו הוא רוצה למכור. כי הפרסומאי יודע שאותו אדם שהוא צריך לשכנע – יסודו מעפר וסופו לעפר, עבד עבדים ליצריו. ואם הוא רוצה לשכנע את השכל לקנות משהו – הוא צריך לשכנעו קודם את העיניים להסתכל לשם. כי רמ"ח איברים הם בעל הבית האמיתי. והשכל מסכן, 'ילד' – קרא קהלת ליצר הטוב. ולרע – (ד, יג) "מְלֶכֶת זָקֵן וְכֶסֶל". מלך על רמ"ח איבריו, עבדיו הנרצעים והנאמנים.

הקב"ה רוצה לתת לעם ישראל חירות. באיזה אופן הדבר יעשה? כאן מקומה של הכוס השלישית, של הגאולה השלישית – "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים". זה לא 'והוצאתי' - שזה מאובדן פיזי, משואה, מכליה, משחיטת ילדים. זה לא 'והצלתי' – שמשמעו, להוציא ממעי בהמה, כאן זאת גאולת הישראלי מעבדות היצר!

"ולקחתי" – השלב הרביעי – התחברות לבורא עולם באמצעות התורה הק'

כל הניסים, האותות והמופתים, כתב הרמב"ן (סוף פרשת בא), ללמד אמונת הייחוד באו. שהקב"ה משגיח בוחן ויודע. כי מלוא כל הארץ כבודו. ידע זה, הוא הנצרך לאדם בכדי לשעבד את היצר. "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" – זאת אותה גאולה מן ההבל-הבלים אל אור עולם. אבל – גם לאחר אותה גאולה עוד לא הגיע האדם לקצה המנהרה. עדיין מחכה לו סיבוב נוסף. עדיין פעורה לפניו תהום עמוקה מאוד – הלא היא החברה האנושית. הרוב משפיע על המיעוט; לחץ חברתי.

טבע האדם, כתב הרמב"ם (הלי דעות ו, א), להימשך אחר החברה, אחרי הרוב, אחרי אחרים. טבע זה לא קיים אצל החיות. החיה, חיה את חייה הטבעיים האמיתיים, מבלי להתחשב באחרים. אין לה את הכוח הזה או את החולשה הזאת. לא כן האדם. עמים קטנים בטלו והתבטלו והתבללו בתוך עמים גדולים. בין אם אלה העמים הגדולים של העבר – שומר, אכד, אשור, בבל, מצרים, יון, רומא וכדומה ובין אם אלה התרבויות הגדולות בעת החדשה. כל תרבות גדולה וחזקה,

בוללה והטמיעה את העמים הקטנים ולא נודע כי באו אל קירבה. כך היה תמיד. בין ברמה עולמית ובין ברמה סביבתית קטנה.

"ה'לֹדֶן אֶת חֲכָמִים וְחָכְסִים" (משלי יג, ט). ומתבולל בתוך החכמים – מתבטל אליהם מתאמץ ומתקדם. זוהי השפעה חיובית. אבל "וְרָעָה כְּסִילִים יְרוּעַ" (שם). ילך האדם אצל הכסילים – יהפוך לכסיל בעצמו. כך בכל מובן שהוא. הקב"ה רוצה שעם ישראל ישאר לנצח נצחים – דבר שעומד בניגוד לחוקי הטבע!

דיברנו על טבע של שלטון היצרים. ברם (קדושין ל, ב) "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין". להיחלץ מאותה עבדות לאינסטינקטים, לעיניים, לידיים ולכל שאר התאוות וההנאות – אפשר רק באמצעות התורה. היא התבלין, המחסום.

תרופה זו לא נמצאת באף בית המרקחת, כמו שכתב הרמח"ל זצ"ל:
 "והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשבו להנצל זולתה, אינו אלא טועה, ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו. כי הנה **היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד**, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו. ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו שהיא התורה, כמו שכתבתי, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו. הא, למה זה דומה" (במס"י פ"ה).

והנה אם הקב"ה העיד שאין, למה פסיכולוגים, סוציולוגים, קרימינולוגים למיניהם – מחפשים פתרון לתאוות האדם ודחפיו, והלא לא בנמצא הוא! רק דבר אחד יש, יש 'אנטי-וירוס' אחד שיצרו בו"ע והוא – התורה שניתנה בסיני "ולקחתיו". ידוע מאמרם "אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא", אם כן הקב"ה לקח את ישראל ונתן להם את עצמיותו, כביכול, את התורה הקדושה.

על ידי אותה לקיחה ניתן לכלל ישראל הכוח לשרוד לנצח. בכל מקום שדבקו ישראל בתורה, הרגישו שהם נעלים על פני כל עמי תבל. "עץ חיים היא למחזיקים בה" – כאותו אדם שנפל לאוקיינוס הגדול, כל זמן שהוא מחזיק בעץ הוא צף, ישרוד וינצל. אם ירפה ידיו ויתנתק מן העץ, אחת דינו לטבוע ולהעלם מן העולם.

עזיבת התורה, במצרים, בפרס בתקופת מרדכי בגלות, בגלות בבל וכך בגרמניה לפני כמאתיים שנה. תנועת ההשכלה, מתוך רגש נחיתות, השפילה ראשה ועמדה על ברכיה בפני התרבות הגרמנית 'הנאורה' והתבוללה בקרבה. גם כאשר לאחר זמן לא רב, הוציאה אותה אומה, את החרב מנדנה, ושיספה את ראשיהם של אותם שכרעו לה ברך, לא הודו בטעותם ועד היום מנסים לחקות את תרבות הגויים.

זו לא היסטוריה עתיקה! זו היסטוריה טרייה שהדם עדיין רותח והמספרים שקועקעו בזרועות האנשים עדיין נראים בכל משפחה ומשפחה.

נצחיות עם ישראל

עם ישראל ישאר לנצח מבטיח הנביא. הכיכד? "כי תעבר במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך כמו אש לא תפנה ולהבה לא תבער בך" (ישעיה מג, ב) - כך מבטיח הנביא בדבר ה'.

ובהמשך: "כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה' " (נד, יז).

אתם תצטרכו להתמודד עם גלים גדולים, עם אוקיינוסים אדירים, כשאתם רק חלק קטנטן ממיליארדי גויים. "והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ" (דברים כח, טז). וחיו יהודים בקהילות נידחות וקטנטנות בתימן ובאוקראינה, במרוקו ובספרד, בפולין ובלוב ואיפה לא! קהילות קטנטנות – ונשארו! איך זה יקרה? רק על ידי שיחזיקו את התורה הק'.

"ולקחתי אתכם לי לעם" – הגאולה הרביעית היא לי, אתם העם שלי!

אלוקים חיים הוא מלך העולם – לא של אומות המאוחדות ולא של מועצת הביטחון ולא של הרצל ולא של אף אחד, אלא שלכם. את זה אני רוצה לטעת בכם! אתם לא תתביישו בי, בבורא כל עלמין. "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לא-להים וידעתם כי אני יהוה א-להיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים".

מי חי את זה היום? מי?? אם מישוהו יפגע באחד מן הסמלים הלאומיים או בדגל המדינה או בקבר של הרצל – הארץ תרעד. **ובאמת אסור לעשות דבר כזה**. כי אנחנו איננו נושאים ידינו לשום אלימות מכל סוג שהוא, ולא לפגיעה ברגשות של שום אדם לא יהודי ולא נכרי. אבל כשפוגעים בעשרת הדברות, ב'לא תרצח' – ומתירים הפלות; ב'לא תנאף' – ומתירים כל תועבה שהיא, ב'אנוכי ה' א-לוהיך' - וחותרים את כל עשרת הדברות, ואני כבר לא מדבר על כל תרי"ג מצוות; כשלוקחים את **הדגל של העומה שהוא השבת**, וקורעים אותו – זה מותר?? מה הוא הדגל של עם ישראל שליווה אותו למעלה מ 3,300 שנה? השבת! "בני ובין בני ישׂראל אות הוא" (שמות לא, יז). אומרים שעל הדגל שפכו דם ולכן אסור לבזותו. נכון! אבל על הדגל של השבת, שפכו הרבה יותר דם. הרבה יותר אנשים מסרו נפשם על הדגלים האלה. האם חילול שבת אינו פגיעה ברגשות שלנו??

גם מי שאיננו מאמין, לצערנו ולבושתנו, בבורא עולם ובתורה משמים, ומדבר בשם הרגש הלאומי או הפרטי או האישי; ואיפה הרגש של כולנו? כשרומסים את הדגל צועקים כולם: פגיעה ברגשות! וכשיהודי בארץ הקודש נוסע בשבת ופוגע בדגל

שלי ורומס את רגשותיי – זה מותר? הרי אתה רומס גם את רגשותיו של אביך המבוגר שהגיע מפולין או ממרוקו, **יהודי מאמין רואה את בנו קורע את הציצית והתפילין והשבת והכתובה... – זה מותר? האין גבול לצביעות ולמוסר הכפול?**

כשלא עומד מישהו בצפירה מזדעזעים, ובצדק, אבל כששומעים את צפירת השבת והמכוניות לא עומדות בשבת, אף אחד לא מזדעזע! מה ההבדל בין שתי הצפירות?!

הצפירה שצריכים לעמוד בפניה, לצערנו, היא זו שנלקחה מתרבות הגויים, שאין לה שום מקור בתולדות ישראל. הצפירה שמותר לזלזל בה, לבושתנו, היא זו שאנו נושאים על גבנו עוד מגלות מצרים, שם שמרו אבותינו את השבת. אבל אפילו הציבור שלנו, הפוליטיקאים שלנו – כפופים, מתקרנפים, בשפת מינו. "וְהִגַּדְתָּ לְעַמִּי פִּשְׁעֵם" (ישעיה נח, א) – תובע הנביא. קצת כנות. "ולקחתי אתכם לי לעם" – זו הגאולה. זו הגאווה.

עלינו להיות חדורי גאווה באלוקינו, בתורתנו ובאבותינו

מיליארד וחצי נוצרים לא מתביישים בתנ"ך. מיליארד וחצי מוסלמים לא מתביישים בתנ"ך. הם מאמינים בתנ"ך ומתגאים באמונתם. בכל מלון יוקרתי בחו"ל, יש בכל חדר במגרה תנ"ך. ובמזרח הרחוק יש בכל חדר, ספר ופסל של בודה אבי הדת שלהם. ורק כאן לצערנו הרב, מתביישים לשים ספרי תנ"ך בבתי מלון. ועל זאת זעק הנביא "הֲהִימִיר גֹּיִם אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הִמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל!" (ירמיה ב, יא), הנוצרים מחד והמוסלמים מאידך מתחרים על התואר 'בני אברהם'. הנוצרים צועקים: אנחנו 'היהודים האמיתיים', א-לוהים אוהב אותנו ולא את היהודים של העבר. והמוסלמים טוענים – אנחנו 'הבנים של א-לוהים', לנו התואר 'בני אברהם'.

ורק אנחנו, "בני בכורי ישראל", לצערנו - הרוב הגדול של עם ישראל מתביישים בהגדרה שקראנו הבורא, אז איפה הגאולה? "ולקחתי אתכם לי לעם וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם" – לא תפחדו מאף עם, לא תתביישו מאף אחד, בגאווה ובגאון תהיו שלי.

"וְהִמְכַתֵּב מִכְּתָב אֶל-לֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְּחֹתִי", אל תקרא חרות אלא חירות. אותו מכתב אלוקים, אותן עשרת הדברות - נחרתו בדם ובדמעות בליבה של כנסת ישראל. התורה נתנה לעם היהודי חירות מכל השפעה שהיא – מן היצר הרע מחד ומן ההשפעה הפסיכולוגית הגורפת של החברה מאידך. **דעה נוספת במדרש** (ר"ש לב, א) **חירות ממלאך המוות. גם ממלאך המוות לא פחדו ועלו על מוקדי האינקוויזיציה ועל מדורות הצלבנים וחרב המוסלמים בערב הסעודית ובתימן.** גם

מן השלג והקור של ערבות סיביר לא נרתענו ולא נבהלנו! בכל המצבים הללו הביטו היהודים אל תוך עיניו של מלאך המוות וגם יכלו לו. גם מלאך המוות לא היה מפחיד עם כל האימה שהוא משדר. **כי הלוחות נתנו לנו את החירות** הזאת – החירות ממלאך המוות, כי נאבק עימו יעקב וגם יכול לו ותקע כף ירכו, אבל הכניע אותו ואז הודה לו על הברכות. חירות ממלאך המוות, משרו של עשיו. וכך אומר הפסוק: גם כשאתם תהיו בגלות, גם כשאני אעניש אתכם ואפזר אתכם בכל קצווי תבל - והתמכרתם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה – אלו דברי הברית. גם במצב הנמוך ביותר, ימכרו אתכם לעבדים ולשפחות, אבל זהו רק קניין חיצוני קניין של הגוף והממון. אבל, אין קונה! את הקניין הפנימי לא יוכלו לרכוש אצלכם. יכול להיות שתהיו מפוזרים בעמים ותהיו עבדים בגוף – אבל בני חורין בנפש!

ואספר לכם רק סיפור קטן – כשגלה ישראל מארצו בחורבן בית שני, הביאם טיטוס לרומא והיה זה ניצחון גדול. ובנה שער מיוחד, שער טיטוס הקיים ועומד עד היום. על שער זה חרט לדורי דורות את תמונתם של אותם יהודים שלקחו לעבדים נרצעים ואת כלי המקדש אשר שדד. רומא היתה אז האימפריה הגדולה בתבל, שבנתה מערכת משפט גדולה ויפה, עם טכנולוגיה מתקדמת, של אותם ימים. לכאורה מאות אלפי העבדים היהודים שהגיעו לשם היו צריכים להתבולל ולהפוך לעובדי אלילים, כמו שוביהם הרומאים.

אבל כותבים ההיסטוריונים שקרה משהו הפוך. אותם מאות אלפי יהודים, עבדים מושפלים, קשורים בשלשלאות, "החזירו בתשובה" קרוב למיליון גויים רומאים! באותה תקופה, כשיהודה היתה מושפלת עד עפר, כשהכבוד היהודי היה רמוס ועיר האלוקים מושפלת עד שאול תחתיה והמקדש שרוף באש – התגיירו ברומא מאות אלפי גויים!

איך? כיצד זה קרה? אותם יהודים שבאו לשרת ולעבוד את הגויים האצילים הנכבדים, הגנרלים הרומאים – הם לימדו אותם חוכמת חיים. ולפתע ראה הגוי הגדול הזה, שהעבד שלו יותר חכם ממנו; העבד הזה מבין מה הם החיים הרבה יותר טוב ממנו; העבד הזה מלמד אותו שאפשר לחיות אחרת, וכדאי וטוב לחיות אחרת. הסיפור ההיסטורי הזה לא הוזכר במקורות היהדות, בתלמוד ובספרות המדרשית, כי אנחנו לא דת מיסיונרית. זה כתוב בספרי ההיסטוריה של רומא מאותה תקופה. מאוחר יותר אותם גרים הפכו להיות ראשוני הנוצרים, והאימפריה הרומאית הפכה לנוצרית.